

Атанасъ Янакиевъ Марковски

отъ с. Бабчоръ, костурско

Както всички деца на борческа Македония и той е единъ отъ ония достойни синове, които сж били готови винаги да сложатъ предъ олтара на Родината мило и драго, да сложатъ своя животъ. Роденъ въ недрата на Вичъ презъ 1860 г. месецъ Януарий, той биде откърменъ въ оня духъ на свобода и полетъ, които планинскитъ въздухъ, планинскитъ ущелия и върхове всаждаатъ въ човѣцката душа. Синъ при това на бележитъ по своята упоритостъ, правдивостъ, голѣма човѣчностъ и родолюбие, огненъ характеръ и приказна дѣловитостъ — дѣдо Янаки Марковски, Атанасъ не можеше да не унаследи много отъ тоя характеръ и всичко това да не предложи безкористно на своето отечество.

Оше отъ ранни години той е прекосвалъ Македония, придружаващъ неспокойния си баща, за да се отзове ту въ Сърбия, ту въ България на работа. Събитията по църковния въпросъ и за националното обособяване, които се разиграха презъ ония години по цѣла Македония, неможеха да не намѣрятъ отзвукъ въ душата на борческия дѣдо Янаки Марковски и у неговия синъ Атанасъ.

За пръвъ свой дългъ тѣ смѣтаха да се научатъ сами да четатъ и да пишатъ на родния си езикъ, за да научатъ и другитѣ на сѣщото дѣло. И тѣ сториша това съ младежка радостъ и ентузиазъмъ.

Завърнали се въ родното си село Бабчоръ, дѣдо Янаки повежда, съ свойствената си упоритостъ и себеотрицание, борба противъ гръцкото духовно иго. Той пръвъ високо, безстрашно заговаря противъ това иго, за да сбере мнозина около себе си, за да има като пръвъ свой помощникъ и сина си Атанасъ. Страшни сж перипетиитѣ, презъ които минаха бащата и сина въ борбата за духовната свобода на своето село. Ония отъ насъ, които сж минали презъ нея, знаятъ, каква е могла да бже тая борба. Срещу повика за духовна свобода, срещу човѣшкия бунтъ противъ мрачното иго на ония, които се силеха да потискатъ, да приспиватъ, да обезличаватъ и притѣпятъ човѣшкитѣ души; срещу подвига на тия неуди, ала криещи въ глѣбинитѣ на душитѣ си голѣмото народностно чувство, хора, — властъ и гръцко духовенство употрѣбяхаха срѣдството на интрига, насилие и всичко, що можеше да сломи духъ. Напраздно! Нито хитри увещания, нито закани, нито материални щети и военни зандани не можаха да сломятъ хората на подвига. Не можеше нищо да сломи оня чуденъ полетъ къмъ свѣтлия

блѣнъ, съ който живѣеха душитѣ имъ. За тѣхъ той бѣ смисълъ, щастие, животъ; той бѣ стихията на тия души. И ето тѣ сж готови като светци, като мъченици и герои да отидатъ съ радостъ на кръсть, на клада, въ затвора — само да осжществятъ своя роденъ блѣнъ или да го завещаятъ съ живота си на ония, що идватъ следъ тѣхъ. Баща и синъ минаха смѣло презъ огнския пжтъ на своята сѣдба — за да видятъ най-сетне единъ день родното си село съ български свещеници, съ български учители, да го видятъ окончателно освобождено отъ духовното иго. Народностната правда възтържествува, блѣнътъ бѣ постигнатъ: въ 1892 годинна въ Бабчоръ имаше българска църква, българско училище, българска църковно-училшна управа . . .

Дружната дѣйностъ на бащата и сина се завърши. Дѣдо Янаки заключи жизнения си кръгъ. Нему оставаше само да крепи, да пази издигнатата духовна сграда и да се радва на нейнитѣ плодове. Славянската речъ, що кѣнтѣше въ църковната сграда; българското слово, що се лѣеше въ четмо и въ пѣсенъ въ родно училище и навлизаше все по-силно и мощно въ всѣки домъ на селото; рояцитѣ отъ деца, що влизаха и излизаха въ училищната сграда, за да закрепнатъ като здрави български синове — ето наградата, това бѣ щастieto на дѣдо Янаки. И въ 1912 г. 18. IX. той склопи очи, доволенъ отъ своето дѣло и щастливъ въ предсмърнитѣ си дни можа да види осжществень още единъ блѣнъ — да види въ своя домъ въ Бабчоръ като скжпъ и свѣтълъ гостъ, като небесенъ прѣтеникъ и утѣшителъ Н. В. Пр. Видинския митрополитъ дѣдо Неофитъ.

Дѣдо Янаки завърши житейския си пътъ, що сѣдбата му бѣ отредила като дългъ къмъ Родината и себе си. Стариятъ джбъ, по силата на при-

Атанасъ Я. Марковски

роднитъ закони, трѣбваше да приключи физичното си битие. Ала по силата на сжщитъ закони, покрай тоя, що клонѣше къмъ хубавия залезъ, постепенно се вземаше и крепеше друга бодра фиданка — неговиятъ синъ. Сподвижникъ още отъ младини въ родолюбивитъ пристѣпи на своя баща; още отъ рано заживѣлъ съ буритѣ, що се извиваха около тѣхъ, той израстна достатъчно силенъ, достатъчно закаленъ и утвърденъ, за да разшири още и въ друга насока своитѣ усилия — да се отдаде съ жаръ и на освободителното движение.

И така, въ две насоки ние виждаме той да насочва своитѣ усилия — да бжде вѣренъ стражъ надъ културното дѣло, тѣй скъпо извоювано, и — да се хвърля съ цѣлата си мощъ въ новъ пѣтъ за политическа свобода.

Още отъ ранни години Атанасъ е билъ свидетелъ на своеволия и жестокости, извършени надъ неговитѣ братя отъ неотговорната воля на неразумни подтисници. Още отъ ранни години той имаше за живъ примѣръ бунтътъ на своя баща, дѣдо Янаки, противъ тия насилия. Не веднѣжъ бащата е пречупвалъ насилнишкитѣ ржце на неотговорни и всесилни издеватели на неговитѣ селяни.

Само неговата смѣлостъ можеше да си позволи да повала на земята, да връзва съ вѣжета и затваря въ яхъри нѣкакви Демовци и Бекаровци, страшилища за Бабчоръ и други села. А младиятъ му синъ Атанасъ, закърменъ въ тая борба, чакаше своя редъ. И тоя редъ не закъснѣ да дойде. Въ костурската околия бѣ се посѣяло семето на революцията. Първитѣ хора отъ селата трѣбваше и тука да бждатъ първи. Атанасъ Марковски бѣ единъ отъ тѣхъ. Учителтъ при костурската прогимназия Апостолъ Грежовъ Димитровъ спира върху него, въвежда го чрезъ клетва въ революционната организация и отъ тогава Атанасъ става и революционеръ — преданъ, възторженъ. Постепенно той образува ядро отъ довѣрени хора въ селото си, до дето най-сетне не остана ни единъ мжжъ, ни едно дете, или жена да не взема живо участие въ освободителното дѣло. Костурско изобщо, а и всѣко село по отдѣлно, не веднѣжъ сж бивали разтърсвани подхвърляни на голѣмъ гнѣтъ и мжчения отъ страна на властѣта, било поради предателства, било поради случайни разкривания на властѣта. Хората биваха залавяни, бити, измжчвани най-тежко, затваряни и осжждани. Тая сждба не можа да избѣгне село Бабчоръ.

А първа жертва при тия събития — безспорно трѣбваше да бжде Атанасъ Марковски. Затова го виждаме разкарванъ по сждилища, безпокоенъ чрезъ обиски, на дома му, битъ и, най-сетне, осжденъ на 12 години затворъ, излежаванъ въ гр. Корча. За щастие, презъ 1903 година бѣ дадена обща амнистия на всички политически затворници и следъ двегодишно преседяване въ Корча, преди февруарий

1903 г. той бива освободенъ. Освобождаването му бѣ тържество за Бабчоръ. Новъ, енергиченъ подемъ трѣбваше да засили духа и революционнитѣ сръдства презъ предстоящитѣ илинденски събития. Атанасъ Марковски е на поста си. Илинденъ дойде. Костурско се вдигна като единъ човѣкъ. Атанасъ е съ своитѣ бабчорци. Боеветѣ съ надошлитѣ въ костурско турски войски започватъ. Костурскитѣ възстаници се биятъ при Клисурса, Невсека, Кайнака. Тукъ сж и бабчорци; тукъ е и Атанасъ. Въ тия боеве падатъ единадесетъ бабчорци. Костурскитѣ възстаници се разпредѣлятъ на две групи. Една отъ тѣхъ трѣгва на югъ, начело съ В. Чекалаѣ въ; другата трѣгва на северъ къмъ Мориховско, начело съ

Село Бабчоръ, костурско.

Л. попъ Трайковъ и М. Розовъ. Тукъ е и Атанасъ съ своитѣ бабчорци. Боеве при Пожарско, дето бива убитъ единиятъ отъ водачитѣ — М. Розовъ; бой при Чаница, дето костурчани бѣха дали генералното си сражение срещу многобройни турски сили. Тукъ има убити възстаници, раненъ е и вториятъ водачъ — Л. попъ Трайковъ. Опасно раненъ е тукъ и нашиятъ герой Атанасъ. Възстаницитѣ биватъ принудени предъ турския напоръ да се върнатъ отново въ костурско. Нови боеве при Вичъ въ мѣстността „Павлинъ“. Възстаницитѣ сж разбити. Двадесетъ души тукъ заспиватъ вѣчния си сънъ. Атанасъ по чудо е спасенъ. Босъ и гладенъ презъ студена ноемврийска нощъ той се връща въ родното си село; лѣкува раната си и бѣга въ България. Въ 1906 г. отново го извиква родниятъ му край. Той се връща, за да поеме пакъ изоставеното просвѣтно и революционно дѣло. Очитѣ на турци и гърци сж насочени, обаче, къмъ него; той е следенъ, дебнатъ и жестоко малтретиранъ въ 1908 год. въ надвечерието на самия хуриетъ. Последниятъ го заварва въ Битоля, дето бѣ отишълъ да се лѣкува отъ безсмилостнитѣ изтерзания. Следъ хуриета той продължи родолюбивото си дѣло споредъ новитѣ условия. Така го завари балканската война. Презъ 1913 г. той трѣбваше, обаче, бързо да напусне родното си село, подгоненъ и дебнатъ отъ ония, срещу духовното робство на което толкозъ много се е борилъ и които за голѣма негова скръбъ — днесъ ставатъ и политически господари на родния му кѣтъ. Съкрушенъ, той съ болка напуца тайно селото си, за да се отправи презъ Родопитѣ, като несретникъ,

въ малка България. Атанасъ Марковски, вече старецъ надъ 70 години, днесъ живѣе неволята на печаленъ прокуденикъ, каквато е сѣдбата на толкова много негови братя, синове на Македония.

Макаръ и въ преклонна възраст, и сега още той е живъ символъ на оня буденъ, пламененъ духъ на македонския българинъ, който записа толкова много свѣтли имена въ историята на българското племе. Неговото чувство за правда е съпровождало винаги житейскитѣ му стѣпки; неговото сърдце, изпълнено винаги съ съчувствие и състрадание къмъ неволитѣ на хората, не е давало покой на тоя милъ човѣкъ, додето не утѣши, додето не изтрие сълзитѣ, додето не подкрѣпи и материално страда-леца братъ. И сега, когато неговитѣ 73 години тѣй много сж натежниѣли, и сега той съ чудна готовность, съ едно дълбоко човѣшко чувство взема

присърдце нуждитѣ на другитѣ и намира достатъчно сили, за да послужи, за да помогне. Грижа за другитѣ, жертва за другитѣ, добра мисль и желание за другитѣ — дори и тогава, когато тия други могатъ да бждатъ не веднажъ тѣй неблагодарни — ето човѣшкиятъ, ето свѣтлиятъ нравственъ образъ на единъ родолюбецъ, на единъ човѣколюбецъ, на единъ природно благороденъ, дълбоко човѣченъ и пълненъ съ отражения на несъмнена мъдрость синъ на с. Бабчоръ, на костурско, на Македония.

Предъ тоя хубавъ духовенъ образъ, украсенъ съ снѣжнобѣлата рамка на неговитѣ 73 години, човѣкъ не може да не поднесе своята дань на почить. На тоя милъ родолюбецъ пожелаваме щастливи старини, озарени съ слънцето на свободна Македония — свѣтлиятъ блѣнъ на Атанасъ Марковски.

Ник. Трифоновъ